

Mitt Lyriska Husapotek – Torvald Gahlin

Klassisk satir och humor

I fyrtiotre år vandrade Gahlins spindelbensgubbar dagligen omkring i Dagens Nyheter och diskuterade livets villkor. Så skriver Nationalencyklopedin om en av mina favoriter som sätter pennan på punkten som är navet i livets snurrande hjul. Han kom i mina unga år rent av före poeterna. Varför? Jo, för att han förenade allvar och skoj i en koncentrerad dialog eller träffande monolog. Sättet att tänka var hans eget och gick arm i arm med spindelbensgubbarna på Dagens Nyheter's Namn och Nytt. Gubbarna han ritade och satte text till samlades varje år med ett urval i album på Bonniers Folkbibliotek och fick titeln »Salon Gahlin« och årtalet fram till det sista som kom 1972. Detta handlar, som hos Gahlin själv, om högt arbetstempo, en tidig form av utbrändhet, långt innan ordet blev gängse. Och texten lyder: »Chefen var sur i dag och sa att jag måste skärpa mig. Han påpekade att jag är den ende i firman som ännu inte haft magsår.« Så här såg Gahlins teckning ut:

Gahlin tog temperaturen och gav diagnosen. Han var därvid ofta flera steg före sin tid. Minst sagt sannspådd blev han i den text som Nationalencyklopedin har valt som illustration av hans teknik med ord och bild: »Vad de flesta människor vill ha för sina pengar nu för tiden är mera.«

Torvald Gahlin är född 1910 och bor i Göteborg. Åren 1932–1975 fanns hans bidrag i Dagens Nyheter under ru-

briken Salon Gahlin. Jag slog sedan början av 1950-talet, då vi började prenumerera på DN, varje dag ivrigt fram sidan i tidningen med hans gubbar.

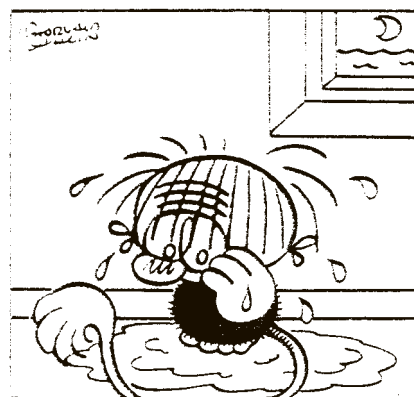
Gahlin är en genial artist som kan förena suveräna bilder med märgfulla ord. När vi lade om det gamla köksgolvet strax efter flyttningen till Skåne och byn på Romeleåsen fanns det under korkmattan en 3 mm tunn masonitskiva, och under den låg DN med utbredda sidor i samma mått daterade 14 april 1974. En torr isolering som inte hade gulnat medan den låg under korkmattan, och ett utmärkt men lite opraktiskt arkivutrymme med Namn och Nytt överst med dagens Salon Gahlin. En gubbe säger till den andre: »Bekymmer med gräsklippning? Köp ett par får och låt dem beta av stråna.« Den andre spindelbensgubben svarar då: »Men vem ska klippa fåren?«

Orden drabbade oss eftersom vi nyss hade skaffat oss får som vi hade ropat in på en auktion i Kävlinge. Det var på det sättet med hans texter: de brukade passa på det ena eller andra sättet till en praktisk situation eller en tanke som hängde i luften och behövde formuleras för att bli tydlig. Gahlin delar med alla goda poeter den egenskapen som får dem att gå in i hjärtat: att se från ett oväntat håll.

Gahlin tecknade i yngre år också serien Fredrik i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning och han skapade veckoserien Klotjohan mellan 1936–1970 som kanske många läsare minns. Den hade premiär i Vårt Hem 1937. Klotjohan var menad som en parodi på dåtidens töntiga barnserier, har han sagt. Senare dök Klotjohan upp i 40-talstidskriften OBS! 1945 och hade då denna notis: »För barn i alla åldrar mellan 5 och 95 år återupptar Torvald Gahlin den kanske främsta seriefigur som någonsin skapats i Sverige, Klotjohan.«

1971 fick Gahlin Svenska serieakademins »Nobelpris«, Adamson-statyetten, för Klotjohan. Sture Hegerfors samlade Klotjohan i en bok, »Roliga äventyr med Klotjohan« 1980, och skrev i förordet: »En kuriösare svensk serie än denna har knappast existerat. Detta högravande, omständliga och nyansrika språk! Dessa bisarra teckningar! Dessa tygellösa bovar! Jag dyrkar den här serien.« Det är kanske dags

för omtryck av Klotjohan för nya generationer mellan 5 och 95? Gahlin ritade inte mera. Så mycket större anledning att trycka nya upplagor med album för Salon Gahlin och Klotjohan. Vad säger Bonniers förlag som gav ut honom?

Gahlin har alltid varit mån om att hålla sig undan från publicitet. Intervjuerna med honom under åren har varit lätt räknade. Kollegan Jolo och han var goda vänner. En gång, berättar Hegerfors i sin bok, besökte de tillsammans London och gick in på Burberrys herr-ekipering. »Det gällde att köpa en weatherproof till hr Gahlin. Ett tålmodigt biträde provade den ena rocken efter den andra, och Gahlin granskade sig allvarligt i spegeln. Till sist sa biträdet om en vidunderlig tweedsak: 'It will last you a lifetime, sir'.

Gahlin till Jolo: Du, han tycker att jag ser krasslig ut.«

Repliken satt bra som alltid. Jag frågar nu idag, hösten år 2001, hans hustru hur han kunde vara så flitig under mer än fyrtio år enbart i Dagens Nyheter? Plus alla andra uppdrag? Gubbarna och deras dialog fanns i tidningen så gott som varje dag, det gör mer än 14 000 gubbar under 43 år. Hon svarar att det tog hårt. Han arbetade jämt. När han gick i pension 1975 hade han fått nog och ritade inte mera. Det var likadant med hans arbetsamme kollega på Namn och Nytt, Red Top, han skrev ingenting alls från pensioneringsdagen.

Jag ringer upp Torvald Gahlins fru Britta i Göteborg och frågar om hon har någon favorit hennes man har gjort. Hon svarar att det var en mycket hjulbent stallknekt som gav en söt flicka till häst

*Torvald Gahlin med cigarr
begrundar sina spindelgubbar.*

rådet att hon skulle klappa hästen under skritten.

Flickan frågade: »Var sitter den?«

Redan från året 1932, på Oscar Rydqvists tid, när Salon Gahlin fick fast plats i DN, markerade Gahlin en ny och personlig stil. Hans gubbar var inga gapflabbande kvickhuvuden som de andra skämttecknarnas brukade vara. De var mest allvarsamma män och kvinnor och barn som filosoferade över livets alla möjliga och omöjliga sidor. Klotjohan gav med sina serierutor de små historierna som öppnade perspektiv på livet med rättvisan och orättvisan.

Texten till den toddydrickande mannen, makan och katten löd i albumet »Salon Gahlin 1958«: »Det kan väl hända att toddy aldrig har botat förkylning. Men det har aldrig någon läkare gjort heller.«

Jag kan undra var bland alla internationella skämttecknare Torvald Gahlin på sin tid hämtade inspiration. Var det amerikanska och engelska artister? Peter Arno? James Thurber? Robert Day? Georg Price? Jag tror inte att det var någon av dem eller någon annan heller. Jag misstänker att den dagliga utmaningen (eller nattliga, ty Gahlin jobbade med sina gubbar alltid på nätterna) var Gahlin själv. Han var sig själv.

Man ser bland hundra tidningstecknare genast vem som är Peter Arno och vem som är Torvald Gahlin. I USA och England hade Gahlin varit ett stort namn om han regelbundet haft sina gubbar i New Yorker eller Punch, vilket kanske hade vållat den blygsamme Gahlin problem.

Hans illustrationer till en av Hjalmar Gullbergs diktböcker väckte uppmärksamhet. Det gällde »Ensamstående bildad herre, tragikomisk vers«, som kom ut 1935. Gullberg ville ha en illustratör när boken blev färdig, berättar Carl Fehrman i sin bok »Hjalmar Gullberg«, 1958. Gahlin blev tillfrågad av Gullbergs vän Olle Holmberg, och han tackade ja. Han var en tecknare, skriver Holmberg, »som både jag och Hjalmar Gullberg mycket uppskattade – och fortsatte att uppskatta« (Olle Holmberg i »Hjalmar Gullberg. En vänbok«, 1966.)

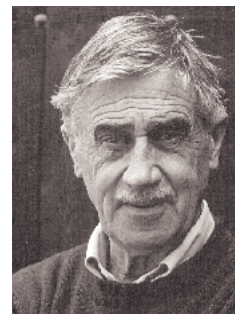
Huvudpersonen i »Ensamstående bildad herre« är en lärare, adjunkten Örtstedt som skriver vers, »för sin egen skull«. I dikten »Luftaffärer« kommer civilklädda detektiver och hämtar hans granne, vivören Wikingson som är full. »Han har gjort luftaffärer / och skrivit falska lån.« I morgontidningen finns

med versaler rubriken LUFTAFFÄRER.

*Örtstedt sig darrhäft tvålar
och med sitt rakblad skär.
Djupt grannens kontroverser
med lagen honom rör.
Han samlar sina verser,
en lyrisk bankruttör.*

*Till kriminalpolisen
han skyndar samhetsöm.
»Tag mig« Här är bevisen.
Mitt liv var blott en dröm.
I alltför höga sfärer
förflöt min jordedag.
Vem har gjort luftaffärer,
Wikingson eller jag?*

Salon Gahlin på DN:s Namn och Nytt låg under köksgolvet. Ja, historien finns under våra fötter. Den finns också i arkiven. Jag tänker på en föregångare till Torvald Gahlin, tecknaren OA, som för snart hundra år sedan ville att det på hans gravsten skulle stå »Här vilar en annan«. Gahlins gubbar dör inte, de bara vilar sig. De kommer att röra på sig i nya upplagor, hoppas krönikören.

KRÖNIKÖR: Carl Magnus von Seth